

Kl. 1 LO SP

język polski

Temat: **Co robić, gdy "okręt tonie"? Kazania Sejmowe Piotra Skargi.**

Piotr Skarga - pisarz, jezuita, kaznodzieja Zygmunta III Wazy; zaangażowany w życie polityczne; autor *Żywotów świętych* oraz *Kazań Sejmowych*.

Piotr Skarga *Kazania sejmowe* - krótko o utworze

- Kazania sejmowe Piotra Skargi powstały w 1597 roku i były wydawane jako dodatek do innych utworów.
- 8 utworów, w których autor wskazuje choroby Rzeczypospolitej, m.in. tolerancja religijna, chciwość, osłabiona władza, brak kar za jawne przestępstwa (np. zabójstwo).
- Tematyka religijno-polityczna.
- Stylizacja biblijna połączona z antyczną retoryką.

Jan Matejko, *Kazanie Skargi*, 1862–1864

Geneza

- Król próbował ograniczyć sejmową samowolę (od czasów Zygmunta III Wazy niemal wszystkie sejmy były zrywane bez podejmowania uchwał), dążył do absolutyzmu i sformowania ligi antytureckiej. Wśród jego doradców był Piotr Skarga.
- Utworzenie opozycji antykrólewskiej z Janem Zamoyskim na czele – umiarkowani katolicy odrzucali dominację Kościoła nad państwem i przymus religijny, chcieli rozwiązywać spory pokojowo.

- Protestanci dopominali się respektowania tolerancji religijnej ustanowionej teoretycznie już w 1573 r.
- Sejm 1597 r. – stronnictwo przychylne królowi i Kościołowi postulowało uchwalenie podatku na walkę z Turcją (innowiercami). Ostatecznie sejm zerwano.
- *Kazania* Piotra Skargi nie zostały wygłoszone w trakcie sejmiku w 1597 r. Sam tytuł stanowił pewną konwencję i odwołanie do tradycji – nie było zwyczaju wygłaszania kazań na sejmie (z wyjątkiem mszy po otwarciu obrad), ale często wygłaszano w tym czasie kazania o tematyce politycznej w kościołach – łączono politykę z religią.

O gatunku

Kazanie:

- tekst wygłaszany przez osobę, której autorytet wynika z tego, że reprezentuje ona Kościół,
- głównym celem jest pouczenie odbiorców.

Tematyka

Kwestie religijno-polityczne – Skarga wskazuje choroby, które jego zdaniem nękają Rzeczpospolitą i prowadzą kraj do upadku:

- brak patriotyzmu i chciwość,
- niezgoda między sąsiadami,
- brak jedności wśród wyznawców katolicyzmu,
- narodziny ruchów innowierczych,
- osłabienie władzy królewskiej,
- anarchia szlachty,
- niesprawiedliwe prawa,
- występki przeciwko Bogu i przykazaniom.

Okazja do przedstawienia własnych poglądów politycznych – Skarga postulował m.in.:

- ograniczenie roli nieudolnego sejmiku na rzecz senatu,
- wzmocnienie władzy królewskiej (zwolennik absolutyzmu),
- zwiększenie roli Kościoła,
- konieczną nierówność w Rzeczypospolitej (analogia do ludzkiego ciała, którego organy, choć nierównoważne, składają się na dobrze działający organizm),
- kary dla sprawców grzechów jawnych jak zabójstwo, ucisk chłopów.

Budowa

8 kazań:

1. O mądrości potrzebnej w trakcie obrad.
2. O miłości do ojczyzny i pierwszej chorobie – nieżyczliwości ku ojczyźnie.

3. O drugiej chorobie – niezgoda domowa.
4. O trzeciej chorobie – naruszenie religii katolickiej przez zarzę heretyką.
5. O sile katolickiej wiary, która utrzymuje monarchię, i herezji, która niszczy królestwa.
6. O monarchii i królestwie i ich osłabieniu.
7. O niesprawiedliwych prawach.
8. O bezkarności grzechów jawnych.

Stylizacja biblijna

- Skarga zastosował stylizację biblijną – za pomocą odpowiednich środków językowych tak ukształtował swoje kazania, **żeby przypominały starotestamentowe prorocтва.**
- Jezuita dodatkowo zapisywał na marginesie swoich tekstów **odsyłacze do ksiąg Starego Testamentu**, sugerując tym samym powiązanie *Kazań* z Biblią.
- Wpłatał w swoje teksty **cytaty biblijne.**

Odbiór Kazań sejmowych i legenda Piotra Skargi jako proroka

W romantyzmie (XIX w.) Skargę uznano za natchnionego proroka, który wieszczył upadek Polski już w XVI w. – taką interpretację po części narzuciła porozbiorowa sytuacja polityczna.

Źródło:

<https://www.dlaucznia.pl/lekcja/jezyk-polski,nauka-o-literaturze,renesans,lektury,piotr-skargakazania-sejmowe>

Fragmenty utworu z ćwiczeniami

Fragment 1.

Piotr Skarga

Kazanie wtóre.

**O miłości ku Ojczyźnie i o pierwszej chorobie Rzeczypospolitej, która jest
z nieżyczliwości ku Ojczyźnie**

Jako ciała nasze abo wnętrznymi chorobami, abo powierzchwnymi gwałtownymi przypadkami umierają, tak i królestwa mają swoje domowe choroby, dla których upadać muszą. Mają i nieprzyjacioły mocne, którzy je wojnami i rozbojem gubią. Obojej niebezpieczności zabiegać mądrzy z pomocą Bożą umieją, i lud swój dobrzy sprawce wybawiają. Na choroby domowe mają lekarstwa, a na wojny i gwałty mają rozmaite obrony. Żaden z was, Przechacni

Panowie, nie jest tak prosty, aby nie baczył ciężkiej i wielkiej niemocy tego naszego Królestwa i wewnętrznego a domowego jego zachwiania; abo żeby nie uczuł mocnego nieprzyjaciela, który na głowy nasze następuje i rozbojem straszliwym nam grozi. Byście domowe niemocy tego królestwa zleczyli, łączniejsza by obrona należeć się mogła. Ale jako się chory bronić ma, który sam na nogach swoich nie stoi? Leczyć pierwej tę chorobę swoją matkę, tę miłą ojczyznę i Rzeczpospolitą swoją. A jeśliście ostrożni i mądrzy lekarze, najdziecie sześć szkodliwych chorób jej, które jej bliską śmierć (obroń Boże) ukazują, a jako złe pulsy, źle jej tuszą. Pierwsza jest – nieżyczliwość ludzka ku Rzeczypospolitej i chciwość domowego łakomstwa. Druga – niezgody i roztyrki sąsiedzkie. Trzecia – naruszenie religii katolickiej i przysada heretyckiej zarazy. Czwarta – dostojności królewskiej i władzy osłabienie. Piąta – prawa niesprawiedliwe. Szósta – grzechy i złości jawne, które się przeciw Panu Bogu podniosły i pomsty od niego wołają. Mówmy dziś za pomocą Bożą o tej pierwszej chorobie Rzeczypospolitej.

Źródło: <https://epodreczniki.pl/a/skargi-piotra-skargi-kazania-sejmowe/DNnhRUOr>

Ćwiczenia

1. O jakich typach niebezpieczeństw mowa na początku *Kazania wtórego*?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Do kogo porównano ojczyznę? Zacytuj odpowiedni fragment i wyjaśnij, czemu służyło porównanie.

.....
.....
.....
.....

3. Do kogo porównani zostali uczestnicy sejmu? Zacytuj odpowiedni fragment i wyjaśnij, czemu służyło porównanie.

.....
.....

.....
.....
.....

Fragment 2.

Cóż wam więcej uczynić mogła? Czemuż jej serdecznie miłować i onę w całości zatrzymawać, i dla zdrowia jej wszystkiego tracić, gdy tego jest potrzeba, nie macie? Onę miłując, sami siebie miłuj(e)cie, a nie utracicie; onej nie życząc i wiary nie do- chowając, sami siebie zdradzacie. Miłujecie pożytki swoje pojedynkowe, a pospolite burzycie, i mniemacie, abyście dobrze sobie czynili i życzyli. Nie tak jest, ale jako Pan rzekł: „Kto zdrowie swoje miłuje, traci je. A kto je utraci, najduje je”. Gdy okręt tonie, a wiatry go przewracają, głupi tłumoczki i skrzynki swoje opatruje i na nich leży, a do obrony okrętu nie idzie, i mniema, że się sam miłuje, a on się sam gubi. Bo gdy okręt obrony nie ma, i on ze wszystkim, co zebrał, utonąć musi. A gdy swymi skrzynkami i majątkością, którą ma w okręcie, pogardzi, a z innymi się do obrony okrętu uda, swego wszystkiego zapomniawszy: dopiero swe wszystko pozyskał i sam zdrowie swoje zachował. Ten namilszy okręt ojczyzny naszej wszystkich nas niesie, wszystko w nim mamy, co mamy. Gdy się z okrętem źle dzieje, gdy dziur jego nie zatykamy, gdy wody z niego nie wylewamy, gdy się o zatrzymanie jego nie staramy, gdy dla bezpieczeństwa jego wszystkim, co w domu jest, nie pogardzamy: zatonie, i z nim my sami poginiemy. W tym okręcie macie syny, dzieci, żony, imienia, skarby, wszystko, w czym się kochacie. W tym tak wiele dusz jest, ile ich to królestwo i państwa przyłączone mają.

Źródło: <https://literat.ug.edu.pl/skarga/0002.htm>

Ćwiczenia

1. Jakiego porównania użył autor kazań w odniesieniu do ojczyzny? Jakie uczucia ono budzi?

.....
.....
.....

2. Wymień argumenty, których używa Piotr Skarga, by wywołać reakcję w postaci ratowania okrętu.

.....
.....
.....

3. W odniesieniu do kazań Piotra Skargi wykorzystuje się termin *stylizacja biblijna*. Dlaczego? Uzasadnij, podając przykłady z tekstu.

.....

.....

.....

.....

4. Oceń prawdziwość poniższych sądów.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
<i>Kazania</i> Piotra Skargi nie zostały wygłoszone w trakcie sejmku w 1597 r.		
<i>Kazanie</i> to tekst wygłaszany przez osobę, której autorytet wynika z tego, że reprezentuje ona najniższe warstwy społeczne.		
W romantyzmie (XIX w.) Skargę uznano za natchnionego proroka, który wieszczył upadek Polski już w XVI w.		